

Bij exotische stages
komen leerlingen
soms meer kennis
brengen dan halen

Stages over de grens

Een ervaring voor het leven

TEKST: MIRJAM KUGGELEIJN | FOTOGRAFIE: MARION KLERKEN EN STUDENTEN

Je hoeft niemand uit te leggen dat stage lopen in het buitenland goed is voor je ontwikkeling. De indrukken en ervaringen die je opdoet wanneer je in een vreemd land, ver weg van je vertrouwde huis en haard bent, vergeet je je hele leven nooit meer. Het verruimt je blikveld én het staat goed op je cv. Wie het in het buitenland redt, kan zich in Nederland zeker redden. Voor de groene sector is het ook vanuit arbeidsmarktperspectief gezien goed om internationale ervaringen op te doen. Maar in hoeverre speelt een buitenlandstage een rol bij het ontwikkelen van interculturele competenties? Dat is vanuit Kies Kleur in Groen gezien wel een interessante vraag.

“Het groene onderwijs is absoluut koploper als het gaat om stages in het buitenland voor mbo-studenten.” Hans Blankestijn, beleidsadviseur internationalisering bij de AOC Raad, heeft klinkende cijfers paraat: “Landelijk gezien gaat ongeveer één procent van de mbo-studenten stage lopen in het buitenland. In het groene mbo is dat zes procent. Wanneer we de bbl- en de niveau 1 en 2 -studenten buiten beschouwing laten is dat zelfs tien tot twaalf procent. Voor het hbo heb ik geen exacte cijfers, maar ook daar is het hoger. Dat komt natuurlijk vooral omdat de groene sector zo internationaal is georiënteerd. Nederland is exportland nummer twee in de wereld en tachtig procent van onze agrarische productie vindt zijn weg naar het buitenland. Maar, eerlijk is eerlijk, een deel van de studenten gaat op stage bij de geëmigreerde oom of tante.” >>

Mandy Eltink en Sabrina Flokstra
liepen stage in Ethiopië

Hans Blankestijn

Fred van Koot

Marlous Mens

Fred van Koot is bij Aequor al jarenlang betrokken bij het internationaliseringsbeleid van het kenniscentrum. Hij heeft dan ook goed zicht op de ontwikkelingen rondom buitenlandstages. “Vanuit Aequor zijn we vooral bezig om meer grip te krijgen op de kwaliteit van de buitenlandse stagebedrijven. Door middel van een grote opschoningsactie hebben we nu ruim een derde van de bedrijven overgehouden. Door samenwerking met kenniscentra of vergelijkbare instanties ter plaatse en de Stichting Uitwisseling, willen we meer zicht krijgen op de kwaliteit

van de stagebedrijven. Om de krachten te bundelen zijn we ook een platform gestart: Agritraineer. Hier brengen we alle nuttige informatie bij elkaar voor zowel leerlingen, stagecoördinatoren als stagebedrijven.”

Topsector

“Je kunt wel merken dat er vanuit het topsectorenbeleid veel aandacht is voor internationale competenties van studenten”, vertelt Fred. “Dan gaat het vooral om de landen waar we veel handel mee drijven: Duitsland, Engeland en Frankrijk. Het onderwijs speelt daar goed op in. Wellantcollege timmert stevig aan de weg en doet zaken met toonaangevende bedrijven in Europa. En Lentiz heeft een groot netwerk met schapenbedrijven in Engeland en Wales. De nieuwe economieën in de BRIC-landen (Brazilië, Rusland, India en China) blijven voor wat betreft de stages -nog- buiten beeld. Het is behoorlijk ingewikkeld en soms ook risicovol om hier leerlingen naar toe te sturen. Daar beginnen scholen niet zo snel aan. Een andere ontwikkeling die we zien, is dat alle stages, dus ook die naar het buitenland, effectief moeten zijn. Nu de meeste opleidingen worden teruggebracht naar drie jaar, moet de stage ook echt iets toevoegen aan de beroepscompetenties. In landen als Turkije en het Oostblok, zie je vaak dat stages worden losgekoppeld van de productiedruk. Het is dan meer een soort scholing die de leerlingen krijgen, dan dat ze

echt actief zijn in de werkpraktijk. Echte werkstages, zoals wij die kennen, zijn daar (nog) niet. Ook bij ‘exotische’ stages, in landen die nog sterk in ontwikkeling zijn, wringt deze eis met de werkelijkheid. Leerlingen komen soms meer kennis brengen dan dat ze er halen. Wat niet wil zeggen dat dit soort stages nutteloos zijn, integendeel. Leerlingen leren hier weer heel andere dingen van, die nuttig kunnen zijn voor hun loopbaan.”

Multiculturele competenties

Maar hoe zit het met stages in de bekende immigratielanden? Dat zou immers goed zijn voor een ruimere blik van de groene studenten en de interculturele competenties binnen het groene onderwijs. Die stages zijn er wel, maar incidenteel. Bij Aequor zijn nu welgeteld vier Turkse, zeven Antilliaanse, vijf Surinaamse en nul Marokkaanse bedrijven gecertificeerd als stagebedrijf. Ook bij de Stichting Uitwisseling krijgen ze zelden een vraag voor uitwisseling met deze landen. Deze stichting bemiddelt uitwisseling van studenten in het groene mbo en hbo. In Marokko ontbreekt het zelfs aan een partner. Marlous Mens van de stichting: “We zien nu wel bij scholen (het Clusius College bijvoorbeeld) projecten ontstaan, die gericht zijn op Polen. Nederlandse niveau 2-leerlingen ervaren de groep Polen die hier werkt als een bedreiging voor hun banen. Door uitwisseling en groepsstages ontstaat er meer begrip over en weer.

‘Meer begrip voor Poolse arbeiders door groepsstages’

De vraag naar stages in landen als Turkije, Marokko, de Antillen en nu dus ook Polen, moet komen vanuit de scholen zelf. Kennelijk is er gewoon niet zo veel behoefte aan. Misschien dat dit wel verandert wanneer er meer allochtone leerlingen voor het mbo- of hbo-groen kiezen. Op dit moment is het voor scholen ook wel lastig te organiseren, met het oog op vergunningen en dergelijke. En als ook de behoefte er bij leerlingen niet is, is het ook wel logisch dat wij die vragen niet krijgen.” >>

India

Stage in India maakte
Kim van Toren nederig

“De hele dag onkruid wieden voor twee euro”

TEKST: MARJOLIJN VAN EENDENBURG

Arme mensen leven letterlijk tussen de varkens en overall op straat doen mensen hun behoefte. Hoewel de overgang met Nederland erg groot was, voelde Kim van Toren (25) zich goed in India. “De mensen zijn ontzettend lief en nodigen je uit om bij hen thuis te komen. In India heb ik geleerd wat gastvrijheid is.”

Eind vorig jaar vertrok de studente Bloem van Stoas Wageningen | Vilentum Hogeschool voor acht weken naar Ludhiana in het noordelijke deel van India, grenzend aan Pakistan. Naast het luxe hotel waar Kim logeerde staan gammele huisjes kriskras door elkaar en domineren bedelende kinderen het straatbeeld. Via de lokale bevolking begreep ze dat de kinderen bedelen voor pooiers. “Toen ik dat hoorde gaf ik de kinderen alleen nog maar dingen waar ze zelf iets aan hadden, zoals snoepjes, koekjes en fruit.”

Schoffel en hak

In Ludhiana liep Kim stage bij een teeltbedrijf van pepers, baby-maïs en kruiden. Het bedrijf met vierhonderd medewerkers kent volgens Kim een duidelijke top-down hiërarchie. “Mannen hebben hogere functies en vrouwen maken lange werkdagen op het land. Met de hand wieden ze onkruid en verdienen daar twee euro per dag mee.”

Op een dag wieden acht vrouwen een stuk land van 0,75 hectare. Kim leerde de vrouwen om met een schoffel en hak te werken. Toen ze dat eenmaal onder de knie hadden, lukte het vier vrouwen om in dezelfde tijd vier stukken land van 0,75 hectare

Deze vrouw leert te werken met een hak

Met de hand onkruid wieden is dagelijkse bezigheid voor veel Indiase vrouwen

Vanaf een olifant bekijkt Kim (r) de stad Jaipur

wieden. “Ik ben blij dat ik het werk van de vrouwen kon verlichten. Nu hoeven ze niet meer de hele dag gehurkt in het land te werken.”

Nederlandse tijd of Indiase tijd?

In India is nauwelijks kennisdeling. Kim merkte dat de kennis vaak bij een persoon ligt. “Mensen wilden heel graag leren, maar qua organisatie viel dat niet altijd mee. “Als je om 13.00 uur een afspraak met iemand had, moest je niet raar opkijken als hij om 15.00 uur een keer kwam opdagen. Ik kon daar niet aan wennen. Als ik op school een afspraak maak zeg ik wel eens: Nederlandse tijd of Indiase tijd?”

Een stapje verder

Terug in Nederland is Kim heel benieuwd wat de mensen in Ludhiana doen met de kennis die ze nu hebben. “Werken de vrouwen bijvoorbeeld nog steeds met schoffel en hak of vervallen ze in oude patronen? Ik hoop dat onze hulp de bevolking een stapje verder brengt, want daar doe je het uiteindelijk allemaal voor.” Is ze veranderd door haar stage? “Ik realiseer me nu hoe goed wij het in Nederland hebben. India maakte mij nederig.”

Turkije de meeste potentie

De studiereizen van het groene onderwijs hebben met name in Turkije en Suriname de nodige contacten opgeleverd. Dit heeft al geleid tot leerlingen die daar een stage hebben gelopen. Vooralsnog lijkt het ontbreken van een echte 'stagetraditie' in de landen plus het feit dat de groene sector vaak een stuk minder ontwikkeld is, een substantieel aantal stageplekken in de weg te staan. Turkije lijkt hierbij de beste kansen te hebben voor de toekomst: het land is sterk in ontwikkeling, er worden steeds meer contacten gelegd en Turkije is opgenomen in het QAFP-project (Quality Assurance Foreign Placement) project. Dit project probeert goede stageplekken te stimuleren in de groene sector in het buitenland.

Groepsstages

Dat er -tot nu toe- slechts incidentele 'echte stages' worden gedaan in de immigratielanden, wil niet zeggen dat er niets gebeurt op het gebied van het ontwikkelen van multiculturele- en internationale competenties. Leerlingen en studenten gaan wel op stap buiten Europa, maar dan vaak in de vorm van een groepsstage of voor een project. Daar zijn tal van mooie voorbeelden van te noemen. Helicon Opleidingen organiseert groepsstages naar India, Kameroen, Oeganda en Thailand (www.greenexperience.nl). AOC Terra en Groenhorst zijn regelmatig in Afrika te vinden. Bij het Nordwin College combineren ze zelfs twee doelstellingen in één project. Met de reis naar Sidi Ifni steunt men een duurzaam project (recycling van petflessen tot tuinmeubilair) én de leerlingen raken hun vooroordelen over Marokkanen kwijt. Dit project is in 2013 nu voor de derde keer uitgevoerd. Vorig jaar won de school hiermee de Kies kleur in Groen Award (bekijk het filmpje op

de site van Kies Kleur in Groen). Vaak worden dit soort projecten gekoppeld aan een maatschappelijk doel en samen met de lokale bevolking uitgevoerd. Het levert vaak een onvergetelijke ervaring op voor de leerlingen.

Veranderde blik

Stage lopen in het buitenland, dat gun je iedere leerling. De ervaringsverhalen bij dit artikel illustreren dat. Maar ook een stage in een iets minder exotisch buitenland is goed voor je ontwikkeling. Je komt in aanraking met andere culturen. Want ook Engelsen, Duitsers of Amerikanen gedragen zich wezenlijk anders dan Nederlanders. Het helpt mee om studenten te laten inzien dat vooroordelen niet altijd terecht zijn. Een internationale stage, in welk land dan ook, laat je anders kijken. En dat is een competentie die iedereen zou moeten hebben! ■

Meer lezen

www.agritrainee.org: platform met informatie over buitenlandse stages

www.qplacement.eu: over het project QAFP

www.greenplacement.nl: Europees project over de kwaliteit en erkenning van buitenlandse stages (Aquap)

www.leonardodavinci.nl: Europese samenwerking en mobiliteit in opleiding en onderwijs

Servicedocument Diversiteit en internationalisering: veel voorbeelden van internationale stages bij de AOC's. Downloaden op www.aocraad.nl/publicaties/voorwoord

Nevin Dikici

Nevin is raadslid in Arnhem en heeft een groot netwerk van organisaties, moskeeën en verenigingen in haar woonplaats. Ze kan scholen in de regio helpen bij het contact leggen met mensen en organisaties uit haar netwerk. Tevens kan ze worden ingezet als adviseur bij de werving, voor praktisch onderzoek of als gastdocente.

Lees hoe je Nevin voor je eigen organisatie kunt inzetten op www.kieskleuringroen.nl de mensen - focusgroep

Ethiopië

Sabrina en Mandy liepen stage in het armste land van Afrika

Met de verkoop van eieren voorzien Ethiopiërs in hun levensonderhoud

“Dierenwelzijn verbeteren is lastig als mensen het slecht hebben”

TEKST: MARJOLIJN VAN EENDENBURG

Als een Nederlandse boer van zijn oude of zieke koe af wil, laat hij hem afmaken. In Ethiopië liggen deze koeien langs de weg, om vervolgens door de hyena's opgegeten te worden. Zomaar een van de vele cultuurverschillen waarmee Sabrina Flokstra (22) en Mandy Eltink (25) geconfronteerd werden tijdens hun managementstage in Ethiopië.

Mandy (2e van rechts) en Sabrina (rechts) poseren met een medewerker van PassionConnects-Ethiopia

Beide hbo-studentes volgen de opleiding Dier- en Gezondheidszorg bij CAH Vientum in Dronten. Van 12 november 2012 tot en met 15 januari woonden en werkten ze in Debre Zeit, dat op ongeveer een uur rijden van de hoofdstad Addis Abeba ligt. “De omgeving is prachtig. Het landschap is kleurrijk en kent veel afwisseling.” In Debre Zeit werkte Mandy aan een kippenproject en Sabrina aan een schapenproject voor PassionConnects-Ethiopia. Deze organisatie zet zich in voor kwetsbare kinderen en arme boerengezinnen. De invulling van het kippen- en schapenproject was ongeveer gelijk. Mandy en Sabrina werkten een bedrijfsplan uit voor de bouw van een voorbeeldstal en ontwikkelden lesmateriaal en een systeem voor microkrediet.

Kippen als levensonderhoud

Om in hun levensonderhoud te voorzien, houden veel Ethiopiërs kippen. Mandy merkte dat er veel kennis ontbreekt over hygiëne, voeding en ziekte. “Nadat een vrouw ander voer voor haar kippen had gekocht, nam de eierproductie dramatisch af en stierven er veel kippen. De vrouw legde zich hierbij neer en zag geen oplossing. We adviseerden haar om beter voer te kopen en na enkele weken knapten de zieke kippen helemaal op.”

In tegenstelling tot kippen zijn schapen in Ethiopië luxe dieren, die alleen worden gegeten bij hoogtijdagen. De komst van de studenten uit Nederland was overigens reden om een schaap te slachten. Vooraf lukte het Sabrina niet om zich in te lezen over Ethiopische schapen. “Niemand kon me vertellen welke schapenrassen ze in Ethiopië houden. Bij de plaatselijke universiteit hoorde ik dat het Ethiopische vetstaartschapen zijn. Dit ras wordt alleen voor het vlees gehouden en niet voor de melk of de wol.”

Relaxed

Het dagelijkse leven in Debre Zeit is relaxed. Als de mensen geld hebben hoeven ze niet te werken. Als het geld op is, gaan ze weer aan het werk. Komt het werk vandaag niet af, dan is er morgen weer een nieuwe dag. Sabrina moest daar aan wennen, maar kan die levensstijl nu wel waarderen. “In Nederland zijn we altijd zo druk. Dat kan best een beetje minder.” Mandy was vooral geraakt door het lot van de mensen. “In Ethiopië is het welzijn van de mensen slecht en dan is het lastig om het dierenwelzijn te verbeteren. Ik zou wel terug willen gaan om iets in de hulpverlening te gaan doen.”

Meer informatie over PassionConnects-Ethiopia is te vinden op www.passionconnects.nl.

Suriname

Het hoveniersvak overbrengen in Suriname

Vakliefde in de tropen

TEKST: GERRIT STRIJBIS

Passie voor het hoveniersvak is één ding, de liefde voor het vak overbrengen aan anderen vraagt net iets meer. Twee leerlingen van de opleiding Tuin en Landschap van de mbo-locatie Houten van Wellantcollege brachten tijdens hun stage in Suriname hun kennis en vaardigheden. Bovendien hadden ze de juiste instelling om kansarmen succesvol te begeleiden.

Micheal van Lagerweij en Jeron Ven werkten bijna drie maanden voor de Stichting RIKA (Re-integratie Kansarmen) in Paramaribo, deze organisatie begeleidt psychiatrische patiënten, voormalig drugsverslaafden en dak- en thuislozen bij hun terugkeer in de samenleving. Op het terrein van RIKA werkten de leerlingen met ze samen bij het onderhoud van het uitgestrekte terrein.

Niet toekijken

“Een schot in de roos, deze jongens hebben iets toegevoegd”, vertelt Gerrit van Dieren van Wellantcollege. Zo werkten ze eendrachtig samen met de bewoners. Ongewoon; de meeste leidinggevers kijken slechts toe. “Door hun enthousiasme brachten ze hun kennis en vaardigheden over, maar ook de liefde voor het vak”, aldus Van Dieren. Ze kregen veel waardering voor hun vakkennis, spraken hier zelfs over met Bouterse en kregen de opdracht te adviseren over de herinrichting van het Onafhankelijkheidsplein in Paramaribo. Van Dieren: “Een enorme eer en erkenning voor hun vakmanschap.”

Van Dieren legde contacten met stagebieders door een groene studiereis naar Suriname. Dit jaar brach-

ten zeven mbo-studenten van Wellantcollege hun stageperiode in Suriname door. Hij ziet veel voordelen in samenwerking. Leerlingen leven in een volledig andere cultuur, maar kunnen wel hun eigen taal spreken: “Moderne vreemde talen zijn belangrijk, maar als het over details en gevoel gaat, lukt dat het beste in onze eigen taal. Daarnaast kennen veel Surinamers Nederland goed, wat cultuurverschillen ook voor leerlingen overbrugbaar maakt.”

Sneeuwbaaleffect

Hoewel het tegenstrijdig is om winterse neerslag en Suriname in één adem te noemen, spreekt hij over een sneeuwbaaleffect. De prestaties van de leerlingen sijn ook door naar de Surinaamse gemeenschap in Nederland: “De helft van de Surinamers woont hier, dit resultaat geeft ook deze groep een nieuw en positief beeld van de hovenierssector en het groene onderwijs”, aldus Van Dieren.

Wellantcollege juicht internationale stages toe. De zeven leerlingen hebben genoten en veel geleerd. Wellantcollege heeft één student, Michael, gevraagd zijn positieve ervaringen in Suriname te delen met studiegenoten in het hele land. Hij gaat na zijn examen terug om enkele klussen af te ronden. ■

Genieten van het natuurschoon

Nodig Micheal kosteloos uit om in de klas te vertellen over zijn buitenlandstage.

Meer informatie:
www.kieskleurindeklas.nl